

*Дмитренко О. В.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської філології та перекладу
Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

*Дяченко А. А.,
магістрантка групи 501-ГФ
Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

АНГЛІЦИЗМИ У СПОРТИВНОМУ ДИСКУРСІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Анотація. Статтю присвячено актуальній проблемі сучасного перекладознавства – використанню англомовних лексичних запозичень у спортивному дискурсі німецької мови. У ході дослідження використано аналітичний, порівняльний та пошуковий методи й отримано результати щодо вживання англійських запозичень у спортивному лексиконі німецької мови. Доведено, що вони впливають на всі сфери мовної системи, включаючи фонетику, синтаксис, семантику. Уточнено феномен англіцизмів. Проаналізовано класифікацію та типи англійських запозичень на підставі аналізу наукових розвідок мовознавців та відповідних авторитетних джерел. Доведено, що не існує єдиної класифікації запозичень, оскільки вони часто ґрунтуються на різних критеріях і принципах, відсутня єдність у підході до побудови класифікації запозичень за типами, видами, класами і розрядами. Спираючись на результати досліджень відомих лінгвістів, з'ясовано, що запозичення поділяються на 2 типи: запозичення іноземних слів та ускладнені запозичення, які своєю чергою також діляться на три підвиди: калькування, неточний переклад іншомовного слова та запозичення значення. На підставі проаналізованого матеріалу з німецьких спортивних сайтів автори статті розподілили англійські запозичення у спортивній лексиці на такі групи: англіцизми в окремих видах спорту, у назвах тренувальних методик і споряджень та запозичення з англійської мови від слів «train» та «training». Наведено конкретні приклади використання зазначеної лексики у німецькій мові, запропоновано можливі синонімічні варіанти у німецькому вокабулярі. Вперше здійснено спробу дослідити використання англіцизмів саме у назвах тренувальних споряджень та методик, що вживаються під час групових, індивідуальних та силових тренувань. У статті зібрано найбільш поширені англомовні назви видів спорту, що потрапили до словникового складу німецької мови і збагатили його новою лексикою. Результати наукового доробку можуть послугувати матеріалом і мотивацією для подальших досліджень з такої проблематики.

Ключові слова: англіцизм, запозичення, калькування, мовна система, спортивний дискурс.

Сучасні публіцистичні матеріали, довідники, навчальні посібники, інші наукові доробки доводять, що основним джерелом запозичення лексичних одиниць у німецькому вокабулярі виступає англійська мова. Запозичені слова потрапляють до німецької мови внаслідок взаємозв'язку між різними мовними групами, завдяки культурним, економічним, політичним, інтеграційним процесам між країнами. Використання у німецькій мові англіцизмів є актуальним, оскільки англійська мова

є однією з головних мов міжнаціонального спілкування. Ще однією причиною проникнення англіцизмів у мову є стрімкий розвиток сучасних технологій та глобалізація.

Актуальність теми дослідження полягає у тому, що процес запозичення англіцизмів не припиняється, до лексичного складу німецької мови потрапляють нові слова, що стають активно вживаними, але дотепер ще не внесені до словника. Особливо це стосується лексики спортивного дискурсу, що зумовлює необхідність дослідження такої проблематики.

Як свідчить аналіз останніх досліджень і публікацій, проблему запозичень не минули увагою іноземні та вітчизняні мовознавці, які спрямовують свої наукові розвідки саме у цьому напрямі. Серед них – Л. Віталіш, В. Гришко, П. Дундій, В. Карстенсен, В. Левицький, О. Огуй, А. Паславська, Е. Хауген та інші.

Мета роботи – простежити використання лексичних запозичень з англійської мови у спортивному дискурсі німецької мови.

В універсальному словнику німецької мови (Deutsches Universalwörterbuch Duden) знаходимо таке визначення поняття «запозичення» («Lehnwort»): «Запозичення – це слово, перенесене з однієї мови в іншу, що адаптувалося до вимови, написання, словозміни в мові-позичальниці» [1].

Дотримуючись німецької лінгвістичної традиції, Б. Карстенсен виділив у своїй класифікації не тільки запозичену лексику, а й запропонував класифікацію семантичних запозичень (Lehnbedeutung), у межах якої вчений аналізує калькування, запозичений словотвір, запозичений фразеологізм, подвійне запозичення, псевдозапозичення [2, с. 60].

Натомість Е. Хауген вказує на двозначність і нечіткість терміна «запозичення», оскільки, на думку дослідника, ним може позначатися як саме запозичення (в його початковій стадії), так і кінцевий результат. Автор пропонує використовувати два різні терміни: «запозичення» як результат номінації іншомовного елемента, перенесеного у систему мови-реципієнта, та «запозичення» як процес проникнення іншомовного елемента у систему мови та його подальше функціонування [3, с. 215].

Дослідники стверджують, що запозичені з англійської мови слова проходять декілька етапів засвоєння, а саме:

1. Графічне засвоєння – перший етап засвоєння запозиченої лексики в чужій мові, без якого неможлива подальша асиміляція слова. Це передача його на письмі засобами німецького алфавіту, німецькими буквами. В такому разі мається на увазі написання іменників з великої букви, що не властиво англійській мові: Sport, Bridge, Bowling.

2. Фонетичне засвоєння. Воно має такі характеристики:

– через відсутність суттєвої різниці між німецькою та англійською мовами запозичене слово змінюється не дуже сильно, пристосовуючись до фонетичних норм. Як наслідок, у запозиченому слові зникають або з'являються не притаманні німецькій мові звуки. Наприклад, у німецькій мові відсутній задньозвуковий звук [ŋ];

– у німецькій фонетиці є подібний звук до англійського [æ], його передає буква ä, тому слова з таким звуком вимовляються зазвичай легко, не викликаючи проблем у мовця. Наприклад: Catch, Track, Match;

– в англійській мові кінцеві дзвінки оглушуються, як і в німецькій мові: Record [t], Forward [t], Snowboard [t];

– англійський звук [ei] не замінюється у німецькій мові і вимовляється також звуком [ei]: Training, Trainer.

3. Морфологічне (або граматичне) засвоєння теж має свої ознаки: всі запозичені спортивні терміни у німецькій мові набувають свій певний рід;

– запозичені слова набувають здатність утворювати множини за правилами як англійської, так і німецької мов, при цьому маючи означений артикль «die»;

– здатність утворювати похідні слова: Training, Trainingsmethode, Trainingsanzug, Trainingsschuh.

4. Лексичне засвоєння – це засвоєння слова як одиниці лексики. Лексично засвоєним слово можна вважати тоді, коли воно називає річ, явище, властиве німецькій дійсності, коли в його значенні не залишається нічого, що вказувало б на іншомовне походження. Sport – слово англійського походження, але це явище властиве німецькій дійсності, німецькому життю такою самою мірою, як і англійському. Значить, слово Sport лексично засвоєно. Більшість запозичених слів спортивної термінології у німецькій мові лексично засвоєно: Tennis, Volleyball, Basketball.

Також велика кількість футбольних термінів, що потрапили до німецького лексикону, є англіцизмами, оскільки Англія – батьківщина футболу. Це: der Goalkeeper, der Outsider, der Forward, der Penalty тощо [4, с. 85].

Як приклад наведемо такий перелік футбольних термінів, що використовують як з англійським запозиченням, так і німецькі еквіваленти:

- additional Time – Nachspielzeit,
- assist – Vorlage,
- car-Flag – Autofähnchen,
- coach – Übungsleiter
- coaching-Zone – Ausbilderbereich,
- corner – Ecke,
- cup – Pokal,
- goalgetter – Torjäger,
- keeper – Torwart,
- last-Minute-Sieg – Torschlußsieg, Sieg in letzter Minute,
- penalty – Strafstoß, Elfmeter,
- public viewing (area) – Freiluftfernsehen; Schauplatz, (augenzwinkernd)?
- referee – Schiedsrichter,
- reverse angle – Sicht von gegenüber, Spiegelsicht,
- scorer – Punkter, Punktemaker,
- scout – Spielerbeobachter,
- shoot out – Elfmeterschießen,
- supporter – Unterstützer,

– team – Mannschaft,

– teamspirit – Mannschaftsgeist [5].

Зазвичай запозичення з англійської мови у видах спорту застосовуються повністю, інколи частково, тобто використовуються німецькі еквіваленти, наприклад: Ski fahren або Schi fahren. Ті, хто використовують німецькі слова, демонструють свого роду патріотизм, віддаючи перевагу рідній мові. Це, своєю чергою, є важливою передумовою для того, щоб носії мови та ті, хто її вивчає, могли розуміти один одного.

Усі назви видів спорту, що закінчуються на -ball, – англійського походження. Останніми роками з'являється багато назв нових видів спорту: віндсерфінг (Windsurfing), скейтборд (Skateboard), фрістайл (Freestyle), бобслей (Bobsleigh), скелетон (Skeleton), а також різних форм проведення дозвілля: дайвінг (Diving), керлінг (Curling) та ін.

Аналіз матеріалів німецьких спортивних сайтів показав, що запозичення з англійської мови найчастіше використовуються від слів «to train», «trainer» та «training», що застосовуються як частково, так і повністю. Наведемо приклади німецьких альтернативних еквівалентів спортивної лексики та пояснимо значення окремих термінів.

– Der Trainer – німецькі варіанти заміни цього слова: Sportlehrer, Betreuer, Meistermacher (спортивний жаргон), Übungsleiter (застаріле);

– Das Mehrsatztraining – під час тренування вправа виконується з декількома однаковими наборами ваги та однаковою кількістю повторень кожної вправи. Як бачимо, у цьому слові запозичення з англійської мови – часткове;

– Das IK-Training – з німецької мови означає підвищення внутрішньої м'язової координації (Erhöhung der intramuskulären Koordination). Запозичення – часткове, використовується скорочення, аббревіатура.

– Das Krafttraining – силове тренування, наймовірно часто використовується у спортивній лексичі, найчастіше використовується форма тренування, що характеризується тренуваннями у залі з підняттям ваги з метою досягнення фізичних змін, таких як підвищення силових можливостей та збільшення м'язів. Важливу роль відіграє для бодібілдингу та силових видів спорту. Запозичення використовується у слові частково.

– Die Dauertrainingsmethoden – одна з найбільш використовуваних форм навчання для розвитку та відновлення витримки. Цим методикам властивий безперервний рух, використовується постійна швидкість.

– Der Trainerschein – позначає тренерську ліцензію, є кваліфікаційним атестатом тренера або керівника певної спортивної групи.

– Das Aerobic Training – це динамічне навчання фітнесу у групі із ритмічними рухами, під час якого грає музика для мотивації. Окрім запозиченого слова Training, бачимо тут англійський іменник від слова aerobic. Спорідненою формою є das Aerobics.

– Das Reha Training – це тренування у вигляді реабілітації після певної хвороби або захворювання. Слово Reha – скорочення з німецької мови від слова Rehabilitation.

– Der Fitnesstrainer – тренер із фітнесу. Окрім запозичення від англійського слова to train, також можна побачити англіцизм Fitness [6].

Можливі варіанти німецьких еквівалентів (синонімів) до слова Training, наприклад: Bewegung, Körperertüchtigung, Körperkultur, Leibesübungen, Turnen [7].

Щодо тренувальних методик, то вони різноманітні та практично всі мають англійські назви, але до всіх можна навести німецькі еквіваленти. Важливо почати із найбільш уживаного слова Fitness. Відповідно до німецького правопису та граматики цей іменник пишеться з великої букви. Походить від англійських слів fitness та fit. Часто використовується у поєднанні із такими словами, як: Fitnesscenter, Fitnessgerät, Fitnessraum, Fitnessstudio [7].

– Packing – походить з англійської від слів pack або to pack.

– Postactivation Potentiation – це принцип тренування, за якого може розвиватися велика сила після попередньої високої активізації в майбутньому. Німецький еквівалент – Postaktivierungspotenzierung.

– Warm Up – розігрів, розминка тіла та м'язів перед тренуванням. Німецький еквівалент – Erwärmung, або ж використовується дієслово sich erwärmen.

– Cool Down – можливість відпочинку для м'язів та тіла. Можливі еквіваленти на німецькій мові – Auslaufen, sich beruhigen. Ще одне значення цієї тренувальної методики – Aufregung belegen.

– Aquajogging – біг у воді, аквааеробіка. Еквіваленти та синоніми німецькою мовою – Wasserjogging, Aquagewinnen, Laufen im Wasser. Також можливим є окремий варіант напання: Aqua Jogging.

– Drop Jump – спортивна методика діагностики стрибка, що визначає реактивну потужну здатність мускулатури під час стрибка. Еквівалент – Dropsprung.

– Fascine Taping – еквіваленти у німецькій мові – kinesiologischen Tape, Physio-Tape та das Faschinentape.

– Counter Movement Jump – Gegenbewegungssprung. У спортивній науці є діагностикою стрибка, у разі застосування форми до тесту потужної здатності мускулатури стрибка, замаха вниз.

– Forced Repetitions – скорочено – Forced Reps – Erzwungener Wüstring. Означає підвищення числа повторень під час потужного тренування та підтримки партнера або тренера.

– Aerobic – назва тренувальної методики, що походить від англійської мови aerobics та aerobic, що означає «знаходиться під впливом кисню». Існують такі типи тренувань, у чиїх назвах є це запозичення: Aerodance, Aqua Aerobic, Box Aerobic, Hip-Hop-Aerobic, Dance Aerobic, Salsa Aerobic, Slide Aerobic, Step-Aerobic, Theraerobic.

– Squat Jump – Squatsprung [7].

Серед тренувальних методик поширеними є запозичення з англійської мови з використанням слова body. Однак окремі з них повністю або частково перекладаються німецькою мовою. Особливо це стосується слова Körper. Це такі тренувальні методики:

– bodyattack – die Körperattacke, der Körperangriff;

– bodycombat – der Körperkampf;

– bodypump – das Körperauspumpen, die Körperauspumpung;

– bodytoning – die Körpertönung;

– bodybalance – die Körperbilanz.

Також окремі види тренажерів та спортивного спорядження у німецькому лексиконі позначаються англійськими словами. Наприклад: Aero-Steps, Flexi-Bar, Recumbent-Bike, Spinningrad, Kinetic System Modul, Langhantel-Set, Beincurl. Серед іншого є і частково запозичені: der Heimtrainer, der Crosstrainer, der Schwerkrafttrainer, das Trainingsband, der Bauchmuskeltrainer,

der Multi-Trainer, der Bewegungstrainer, der Trainingsball, der Rumpfrainer, der Heimtrainer [7].

Висновки. Процес запозичення англійських слів у німецькій словниковій запас не припиняється, а розвивається і збільшується, постійно утворюючи нові слова. До того ж вони стають активно вживаними, але дотепер не внесені до словника, а отже, їх вивчення є необхідним. На підставі проаналізованого матеріалу простежено, що англіцизми посідають значне місце у спортивному дискурсі німецької мови. Це стосується запозичень в окремих видах спорту, у назвах тренувальних методик, тренажерів та запозичень з англійської мови від слів «train» та «training». У статті зібрано найбільш поширені англономні назви видів спорту, що потрапили до словникового складу німецької мови і збагатили його новою лексикою. Для отримання результатів дослідження було проаналізовано Інтернет-ресурси різних спортивних інформаційних сайтів і сторінок з теорії фітнесу.

Результати цього наукового доробку можуть послугувати матеріалом і мотивацією для подальших досліджень з такої проблематики, а також можуть бути використані учнівською та студентською аудиторією під час вивчення німецької мови як другої іноземної.

Література:

1. Duden – Deutsches Universalwörterbuch: Verlags des Bibliographischen Instituts GmbH (BI) in Mannheim, 2003. 190 S.
2. Carstensen B., Galinsky H. Amerikanismen der deutschen Gegenwartssprache. Entlehnungsvorgänge und ihre stilistischen Aspekte. Auflage 3. 1975. 208 S.
3. Haugen E. The ecology of language. Stanford, 1972. 366 p.
4. Левицький В.В. Лексикологія німецької мови. Вінниця. 2014. 391 с.
5. Trainingsland und Zielsetzung. URL: <https://www.akademie-sportgesundheits.de> (дата звернення: 18.10.2021).
6. Огуй О.Д. Лексикологія німецької мови. Lexikologie der deutschen Sprache : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця. 2003. 416 с.
7. Fitnessgeräte große Auswahl im Shop von Sport-Thieme.htm URL: <https://www.sport-thieme.de> (дата звернення: 23.10.2021).

Dmytrenko O., Diachenko A. Anglicisms in the sports discourse of the German language

Summary. The article is devoted to the topical problem of modern translation studies – the use of English lexical borrowings in the sports discourse of the German language. The study used analytical, comparative and exploratory methods and obtained results on the use of English borrowings in the sports lexicon of the German language. It is proved that they affect all areas of the language system, including phonetics, syntax, semantics. The phenomenon of Anglicisms is specified. The classification and types of English borrowings are analyzed on the basis of the analysis of scientific researches of linguists and the corresponding authoritative sources. It is proved that there is no single classification of borrowings, as they are often based on different criteria and principles, there is no unity in the approach to the construction of the classification of borrowings by types, classes and categories. Based on the research of famous linguists, it was found that borrowings are divided into 2 types: borrowing foreign words and complex borrowing, which in turn are also divided into three subspecies: tracing, inaccurate translation of a for-

eign word and borrowing meaning. Based on the analyzed material from German sports sites, the authors of the article divided English borrowings in sports vocabulary into the following groups: Anglicisms in certain sports, in the names of training methods and equipment, and borrowings from English, from the words “train” and “training”. Specific examples of the use of this vocabulary in the German language are given; possible synonymous variants in the German vocabulary are suggested. For the first time,

an attempt was made to investigate the use of English in the names of training equipment and methods used during group, individual and strength training. The article collects the most common English names of sports that have entered the vocabulary of the German language and enriched it with new vocabulary. The results of scientific work can serve as material and motivation for further research on this issue.

Key words: Anglicisms, borrowing, tracing, language system, sports discourse.